

Oude Kerk, zondag 19 maart 2023

Vierde zondag in de Veertigdagentijd

Laetare

ds. Johan Meijer

gelezen: I Samuël 16: 1-13; Johannes 9: 1-12

titel: *De mens ziet aan wat voor ogen is, de Eeuwige ziet het hart aan*

overdenking

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus, lieve mensen van God,

na de overdenking horen wij onze instrumentalisten een stuk uit de Messiah van Georg Friedrich Händel spelen: How beautiful are the feet. De tekst, die vaak herhaald wordt is in de kern kort: hoe mooi zijn de voeten van hen die de blijde boodschap van vrede brengen, die de vreugdevolle boodschap van goede dingen brengen.

Het zijn gezegende voeten die naar je toekomen, om je goede berichten te brengen en evangelie aan te zeggen. Ev-angelie: Eu-angelion, goede boodschap, het woord engel is er nauw mee verwant. Het zijn gevleugelde voeten van hen die verheugend nieuws brengen. En vaak komen ze uit onverwachte hoek, die gezondenen. En vaak komen ze ook op onverwachte wijze en op onverwachte tijden, die vreugdeboden die aankondigen “Verheug je met Jeruzalem, bedroefde, juich over haar!”

“Was hij niet een bedelaar, is hij het niet die neerzat en bedelde?”, vragen de burens van de blindgeborene zich af, die nu zien dat hij kan zien! En allen die hem eerder aanschouwd hadden zijn verbaasd en kunnen hun ogen niet geloven, dat hij het is en dat hij nu kan zien. Dus dan gaat het menselijke brein aan het werk: sommigen zijn overtuigd: hij is het! Anderen heffen de tegenstelling in hun denken op door te zeggen: het kan niet waar zijn, maar hij lijkt op hem. Dan zegt hij het zelf: Ik ben het echt! Ik ben het echt, ik kan jullie zien, jullie kunnen mij zien. Maar hoe kan dat dan, hoe zijn jouw ogen geopend? De gevleugelde vreugdebode getuigt: een mens die Jezus heet, hij heeft mijn ogen gezalfd, hij heeft gezegd: ga naar Siloam, het bronnenbad, naar Siloam, gezondende betekent dat!

Gezalfd en gezonden, met wijd open ogen, een levend hart en nieuwe ogen, als het ware, en er begint een nieuw leven!

Gezalfd en gezonden, dé verbinding met dat wonderlijke verhaal over de roeping van David, om koning te worden, in de plaats van Saul, wiens ogen steeds meer troebel zijn geworden, troebel voor de werkelijkheid. Saul is de realiteit uit het oog verloren. Was het de macht, waaraan hij gewend was geraakt? Zat hij te lang op de troon? Zat hij te lang in de regering? In de ogen van de Eeuwige was hij steeds meer ongeschikt geworden en de Eeuwige wilde een nieuwe koning voor zijn volk. Een met een ander profiel, een met een ander hart, een met een andere levensinstelling en richting. Een die niet zichzelf aanbood, of zichzelf omhoog

wurmd, maar een die door Godzèlf gekozen was en aangewezen om verantwoordelijk te zijn voor Gods mensenvolk.

Koning Saul was overweldigd door een boze geest, die een bepaalde waanzinnigheid met zich mee bracht. Duistere ideeën kreeg hij, en het is Rembrandt die in het beroemd schilderij "David speelt harp voor Saul" Saul in het half duister schildert, half verscholen achter een gordijn, donkere tinten verf en een blind oog. De blinde vlek voor de werkelijkheid en de liefde voor mensen.

Het is altijd ingewikkeld als de Bijbel spreekt over gemoedstoestanden en over aandoeningen. Want die kunnen we toepassen op situaties waarin we zelf zitten of waarin een naaste van ons zit. Gaat het over blindheid, dan raakt dat mensen die met blindheid in aanraking zijn of zijn geweest, met alle verdriet die die aandoening met zich meebrengt. Het zelfde voor mensen wier geest verandert, ja zo verandert dat iemand vervreemden kan van de werkelijkheid, van de omgeving en van zichzelf. Helemaal ingewikkeld wordt het als God als oorzaak wordt genoemd. In het verhaal over Saul en David is het God die Saul lijkt te straffen met een boze geest. De straffende God komt ook ter sprake als het gaat om de blindgeborene uit het verhaal van Johannes. Velen hebben er onder geleden dat God als oorzaak wordt aangemerkt van ziekten, aandoeningen en ellende. "Waarom doet God mij dit aan?" kan een vraag zijn van iemand die een nare diagnose heeft gekregen, of van iemand die niet meer kan zien of horen. En de leerlingen van Jezus stellen hem de vraag en zeggen: rabbi, we heeft er zo gezondigd, zichzelf of die hem geboren lieten worden, dat hij blind geboren is?

Jezus antwoordt: niet dat hijzelf gezondigd heeft, en ook niet wie hem geboren lieten worden, maar opdat de werken van God in hem openbaar worden!

Jezus wijst hier het denken in oorzaak en gevolg af. De oorzaak zonde en het gevolg: ziekte. Jezus draait het om: uit de duisternis kan licht geschapen worden, in de duisternis kan nieuw licht opgaan, en die scheppende kracht komt bij God vandaan. Niet de boze geest komt bij God vandaan, maar de heilige Geest is van God afkomstig. In het verhaal over David en Saul:

waar de Geest van God geweken is van Saul, en een donkere geest bezit van hem neemt, grijpt de lichtende levende Geest van God David aan. En dat mag net als bij de ziende blindgeborene de omstanders verbazen! Want God heeft David gekozen en niet één van zijn oudere broers. David die er niet eens bij was, maar de schapen aan het weiden was. David, die de jongste was, en niet de stoere mannelijke looks had van zijn broers. Als je een menselijk verkiezing zou houden: wie van de zonen van Jesse is de beste koningskandidaat, had David weinig stemmen gekregen en nul zetels. Dat is hoe mensen kijken naar elkaar, zij gaan af op uiterlijk, op voorkomen, lengte, op indruk. Maar dan, als de oudste zoon van Jesse, de publieksfavoriet, de sterkst ogende niet gekozen wordt, spreekt Samuël deze legendarische woorden: Verkijk je niet op zijn aanzien en de hoogste van zijn gestalte, want hem heb ik verworpen! Want het gaat niet om wat de mens ziet, want de mens ziet aan wat voor ogen is, maar de HERE ziet het hart aan!

Deze uitspraak is een kerntekst in de Bijbel. Het grote verschil hoe mensen kijken naar elkaar en oordelen over elkaar en hoe God kijkt en waardeert. Deze tegenstelling is van alle tijden en wordt steeds zichtbaar in de Schrift, in het spreken en handelen van profeten en in het spreken en handelen van Jezus. De mens kijkt naar voorkomen, naar inkomen, naar uiterlijke dingen om anderen in te schatten. God kijkt naar het hart, recht in het hart. God alleen heeft weet van iemands intenties en motieven. God waardeert goede intenties, maar verwerpt kwade intenties. Met name als het gaat over het omgaan met elkaar. God alleen ten diepste kent ook je levensgeschiedenis, je biografie, het oordeel dat over je is of wordt uitgesproken; Wie heeft gezondigd? Hijzelf of zijn voorouders? Die jongste van ons, is alleen goed genoeg voor de schapjes in de wei, met dat rossige watje win je de oorlog niet. Maar die jongste van jullie weet als geen ander hoe hij een beer of leeuw moet weren van zijn kudde, omdat het die jongste van jullie te doen is om zijn kudde, om het welzijn van de ander.

Wat kunnen wij ons verkijken op medemensen. Ook ik doe dat wel eens. Bepaalde typeringen kloppen soms ten diepste niet. In iemand met een hoge positie met een bijbehorende welvarendheid kan een intens goed hart kloppen, het harde werk gericht op het welzijn van het gezin en het bieden van kansen voor de kinderen en je inzetten voor anderen. Dan kun je je verkijken op de buitenkant, want je hebt geen recht gedaan aan de binnenkant. En dan kun je de plank ook misslaan. Net als andersom: niet iedereen die zich lief en betrokken en invoelend voordoet is dat ook. Nooit vergeet ik die dochter die na de koninklijke onderscheiding van haar moeder, die bekend stond als een vleesgeworden Moeder Theresa zei: Nu wordt zij door de koningin beloond voor alles wat zij buiten de deur deed en wat in de openbaarheid zichtbaar was, maar voor ons als kinderen was zij er nooit. De mens ziet aan wat voor ogen is, de Heer ziet het hart aan.

David ontving de Heilige Geest en werd een vreugdebode voor de Eeuwige, hij werd koning. De blindgeborene ontving de Heilige Geest en werd getuige van de Heer, opdat de werken van God in hem openbaar zouden worden!

Amen